

**Аналіз регуляторного впливу
проекту постанови Правління Національного банку України
“Про затвердження Положення про застосування Національним банком
України коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів
впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках
небанківських фінансових послуг”**

I. Визначення проблеми, яку передбачається розв’язати шляхом державного регулювання

Відповідно до пункту 8¹ статті 7 розділу I Закону України “Про Національний банк України” від 20 травня 1999 року № 679-XIV (далі – Закон про Національний банк) у редакції зі змінами, унесеними Законом України від 14 грудня 2021 року № 1953-IX “Про фінансові послуги та фінансові компанії” (далі – Закон про фінансові послуги), Національний банк України (далі – Національний банк) наділений повноваженнями здійснювати державне регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг за діяльністю небанківських фінансових установ, інших осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, та осіб, які надають супровідні послуги в межах, визначених Законом про фінансові послуги та іншими законами України.

У статті 55¹ Закону про Національний банк установлено, що Національний банк здійснює функції державного регулювання та нагляду за діяльністю на ринках небанківських фінансових послуг (крім професійної діяльності та надання супровідних послуг на ринках капіталу) на індивідуальній та консолідованій основі у межах та порядку, установлених законодавством України.

Зокрема, у пункті 5 частини четвертої статті 21 Закону про фінансові послуги, яка визначає повноваження Національного банку у сфері державного регулювання та нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг, установлено, що Національний банк застосовує коригувальні заходи, заходи раннього втручання та заходи впливу.

У частині першій статті 23 Закону про фінансові послуги визначено, що Національний банк у межах своїх повноважень здійснює нагляд за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг відповідно до цього Закону та спеціальних законів у порядку, визначеному нормативно-правовими актами Національного банку.

Відповідно до частини третьої статті 23 Закону про фінансові послуги Національний банк здійснює такі види нагляду за здійсненням діяльності з надання фінансових та/або супровідних послуг, як пруденційний нагляд та нагляд за ринковою поведінкою.

У пункті 8 частини другої статті 24 Закону про фінансові послуги визначено, що пруденційний нагляд здійснюється в межах, встановлених законодавством України, зокрема шляхом застосування до надавачів фінансових послуг

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до:08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

В/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10

коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу та/або застосування до посадових осіб юридичної особи, фізичних осіб-підприємців, які надають фінансові послуги, інших осіб адміністративних стягнень.

Згідно з пунктом 3 частини третьої статті 25 Закону про фінансові послуги Національний банк здійснює нагляд за дотриманням вимог законодавства про захист прав споживачів як складову нагляду за ринковою поведінкою, забезпечує реалізацію державної політики щодо захисту прав споживачів у межах своєї компетенції, визначеної законом, та в порядку, встановленому нормативно-правовими актами Національного банку, зокрема застосовує до надавачів фінансових та супровідних послуг заходи впливу, коригувальні заходи, заходи раннього втручання та/або застосовує до посадових осіб юридичної особи або фізичних осіб-підприємців, які надають фінансові або супровідні послуги, адміністративні стягнення у разі виявлення за результатами розгляду справ про порушення прав споживачів порушень вимог законодавства України.

Згідно з частиною першою статті 122 Закону України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX “Про страхування” (далі – Закон про страхування) порядок застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання та заходів впливу, встановлених у статтях 119–121 цього Закону, визначається нормативно-правовими актами Національного банку, чинними на момент прийняття рішення Національного банку про застосування відповідних заходів.

У частині четвертій статті 49 Закону України “Про кредитні спілки” від 14 липня 2022 року № 3254-IX (далі – Закон про кредитні спілки) передбачено, що порядок застосування коригувальних заходів та заходів впливу, установлених у статті 46 цього Закону, а також заходів раннього втручання, установлених у статті 47 цього Закону, визначається нормативно-правовими актами Національного банку, чинними на день прийняття ним рішення про застосування відповідних коригувальних заходів та заходів впливу.

Відповідно до пункту 30 розділу VII Закону про фінансові послуги, пункту 25 розділу XV Закону про страхування та пункту 16 розділу XI Закону про кредитні спілки Національному банку рекомендовано до дня введення в дію цих законів привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цими законами та забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для їх реалізації.

Отже, ураховуючи положення Закону про фінансові послуги, Закону про страхування та Закону про кредитні спілки, для визначення порядку застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання та заходів впливу Національний банк повинен затвердити відповідний нормативно-правовий акт.

Зазначене вище питання не може бути вирішене за допомогою ринкових механізмів, оскільки воно стосується реалізації повноважень Національного банку, визначених Законом про фінансові послуги, Законом про страхування, Законом про кредитні спілки та Законом про Національний банк.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

В/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10

У відповідній сфері правового регулювання наразі є чинним Положення про застосування Національним банком України заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг, затверджене постановою Правління Національного банку України від 01 лютого 2021 року № 12 (зі змінами) (далі – Положення № 12).

Положення № 12 визначає порядок та умови застосування Національним банком заходів впливу (санкцій) у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг та заходів, передбачених у пунктах 1–7 частини восьмої статті 9 Закону України “Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності”, за порушення законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність із надання небанківських фінансових послуг.

Отже, існує потреба в урегулюванні вищезазначених проблем та затвердженні відповідного нормативно-правового акта Національного банку.

II. Визначення цілей державного регулювання

Регуляторний акт розроблено з метою унормування порядку застосування Національним банком коригувальних заходів, заходів реагування, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг.

Цілями державного регулювання, безпосередньо пов’язаними з вирішенням вищезазначених проблем, є забезпечення фінансової стійкості (забезпечення виконання зобов’язань) окремого надавача фінансових послуг та стабільності фінансової системи України загалом, захисту прав і законних інтересів клієнтів (у тому числі споживачів), надавачів фінансових та супровідних послуг, забезпечення ефективності ринку фінансових послуг, прозорості та відкритості його функціонування, а також забезпечення функціонування належного конкурентного середовища на ринку фінансових послуг та підвищення довіри до нього.

III. Визначення та оцінка всіх прийнятних альтернативних способів досягнення зазначених цілей, наведення аргументів щодо переваги обраного способу

Ураховуючи потребу в унормуванні питань, пов’язаних із розробленням регуляторного акта, альтернативних способів досягнення встановлених цілей немає.

IV. Опис механізму, який пропонується застосувати для розв’язання проблеми і відповідні заходи

Затвердження регуляторного акта дасть змогу унормувати низку питань щодо застосування Національним банком усіх заходів впливу, передбачених у статтях 28, 48 Закону про фінансові послуги, у статті 46 Закону про кредитні

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

V/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10

спілки, у статті 121 Закону про страхування, у статті 46 Закону про кредитні спілки та у статті 28 Закону про споживче кредитування.

Регуляторний акт передбачає порядок застосування заходів впливу до:

страховиків, перестраховиків, об'єднань учасників ринку страхування, які є саморегульованими організаціями, власників істотної участі у страховиках, керівників страховиків та осіб, на яких покладено виконання ключових функцій, нагляд за якими здійснює Національний банк;

кредитних спілок;

фінансових компаній, ломбардів;

установ-кредитодавців, установ-нових кредиторів;

учасників небанківських фінансових груп (підгруп), включаючи страхових груп (підгруп);

небанківських фінансових груп, включаючи страхових груп (підгруп), переважна діяльність у яких здійснюється небанківськими фінансовими установами, регулювання і нагляд за якими здійснює Національний банк;

надавачів супровідних послуг (до надавачів допоміжних послуг заходи впливу застосовуються виключно у випадках та в межах, передбачених спеціальними законами для таких допоміжних послуг), включаючи колекторських компаній;

юридичних осіб, яким анульовано ліцензію на надання фінансових послуг та які виключено з Державного реєстру фінансових установ, до завершення виконання всіх договорів із споживачами фінансових послуг у разі застосування заходів впливу у вигляді накладення штрафу за порушення прав споживачів фінансових послуг, передбаченого в пунктах 6–10 частини другої статті 28 Закону про фінансові послуги.

Крім того, із затвердженням регуляторного акта встановлено питання щодо застосування Національним банком заходів раннього втручання, передбачених у статті 120 Закону про страхування та у статті 47 Закону про кредитні спілки до страховиків, включаючи тих, які здійснюють вхідне перестраховування, та кредитних спілок (крім кредитних спілок, які провадять діяльність на підставі спрощеної ліцензії).

Регуляторним актом врегульовано питання застосування коригувальних заходів (включаючи коригувальних заходів до необмеженого кола осіб) до:

страховиків, перестраховиків, об'єднань учасників ринку страхування, які є саморегульованими організаціями, учасників небанківських фінансових груп (страхових груп, страхових підгруп), страхових груп, страхових підгруп, власників істотної участі у страховиках, керівників страховиків та осіб, на яких покладено виконання ключових функцій, нагляд за якими здійснює Національний банк;

кредитних спілок;

фінансових компаній, ломбардів;

надавачів супровідних послуг (до надавачів допоміжних послуг

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

V/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10

коригувальні заходи застосовуються виключно у випадках та в межах, передбачених спеціальними законами для таких допоміжних послуг).

Регуляторним актом передбачено також застосування заходів реагування, визначених у частині четвертій статті 114 Закону про страхування, у частині дванадцятій статті 35 та в частині другій статті 43 Закону про кредитні спілки.

Іншими важливими питаннями, що врегульовуються регуляторним актом, є визначення:

переліку ознак ризикової діяльності, у разі встановлення яких Національний банк матиме право застосувати заходи впливу;

ознак систематичного, повторного та триваючого порушення;

порядку оприлюднення інформації та повідомлення про застосовані Національним банком заходи;

порядку участі в розгляді питання щодо застосування заходів Національним банком шляхом запрошення осіб, щодо яких має бути прийнято рішення, та вимог до оформлення та подання документів до Національного банку в межах процедури застосування заходів.

Ступінь ефективності цього регуляторного акта оцінюватиметься за результатами аналізу кількості надавачів фінансових та супровідних послуг і небанківських фінансових груп, на яких поширюється дія регуляторного акта, їх звернень із пропозиціями щодо удосконалення регуляторного акта.

V. Обґрунтування можливості досягнення визначених цілей у разі прийняття регуляторного акта

Вимоги регуляторного акта обов'язкові для виконання всіма особами, до яких Національний банк має право застосувати заходи впливу.

Ризик як негативного, так і позитивного впливу зовнішніх чинників на дію цього регуляторного акта потенційно зумовлюється переважно змінами в законодавчих актах України, що може призвести до потреби в унесенні змін до регуляторного акта.

Упровадження вимог такого регуляторного акта не потребує додаткових витрат Національного банку, оскільки здійснюється в межах його повноважень.

Здійснення державного контролю та нагляду за додержанням вимог регуляторного акта відбуватиметься в межах здійснення Національним банком наглядової діяльності на ринках небанківських фінансових послуг на індивідуальній та консолідованій основі з періодичністю, визначеною відповідними нормативно-правовими актами.

VI. Визначення очікуваних результатів прийняття акта

Ураховуючи те, що проєктом Положення передбачений порядок застосування коригувальних заходів та заходів раннього втручання до вчинення порушення, прийняття регуляторного акта дасть змогу попереджувати вчинення порушень, оперативно реагувати на негативні процеси в діяльності об'єктів

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

В/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10

нагляду, а також виявляти на ранніх стадіях недоліки в діяльності об'єктів нагляду та сприяти їх усуненню.

Розширення переліку заходів впливу, процедура застосування яких врегульована в регуляторному акті, сприятиме диференціації відповідальності за різні види порушень, що сприятиме досягненню цілей їх застосування, зокрема, усуненню порушень належним чином, мінімізації їх наслідків та недопущення вчинення в майбутньому.

Реалізація регуляторного акта з огляду на деталізацію та конкретизацію процедур, передбачених ним, сприятиме забезпеченню прозорості регулювання відносин між Національним банком як регулятором та об'єктами нагляду.

Ураховуючи норми щодо участі об'єктів нагляду в розгляді питання про застосування Національним банком заходів, прийняття регуляторного акта забезпечить також гарантування дотримання їх законних прав та інтересів.

За підсумками визначення очікуваних результатів прийняття регуляторного акта протягом усього строку його дії можна констатувати, що його прийняття не призведе до додаткових витрат надавачів фінансових та супровідних послуг, інших осіб, на яких поширюється дія акта, зокрема й пов'язаних з потребою зміни існуючих процесів.

Отже, очікувані результати прийняття регуляторного акта сукупно матимуть позитивний вплив для всіх суб'єктів, на які поширюється дія регуляторного акта.

VII. Визначення показників результативності акта

Показниками результативності регуляторного акта є:

1) кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта.

Станом на 01 серпня 2023 року діяльність на ринку небанківських фінансових послуг здійснювали 1 143 суб'єкти, із них:

страховиків (без Експортно-кредитного агентства) – 114;

кредитних спілок – 149;

фінансових компаній – 617;

ломбардів – 162;

юридичних осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги (лізингодавців) – 82;

операторів поштового зв'язку, які мають право на надання фінансових платіжних послуг – 1;

платіжних установ – 17.

Також на ринку діяли небанківські фінансові групи, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національний банк – 23;

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

V/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10

2) розмір коштів і час, що витрачатимуться суб'єктами господарювання та/або фізичними особами у зв'язку з виконанням вимог акта.

Часові витрати надавачів фінансових та супровідних послуг, небанківських фінансових груп, у тому числі їх відповідальних осіб, інших осіб, на яких поширюються вимоги регуляторного акта, полягатимуть у виконанні застосованих Національним банком заходів, усуненні порушень, припиненні здійснення ризикової діяльності, приведенні діяльності у відповідність до вимог законодавства України, наданні інформації, документів (їх копій), пояснень;

3) кількість коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів реагування, заходів впливу, застосованих відповідно до регуляторного акта.

VIII. Визначення заходів, з допомогою яких буде здійснюватися відстеження результативності акта

Відповідно до статей 3, 10 Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” Національний банк проводить базові, повторні та періодичні відстеження результативності власних регуляторних актів з урахуванням вимог Методики відстеження результативності регуляторного акта Національного банку, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14 квітня 2004 року № 471 (зі змінами).

Відстеження результативності регуляторного акта проводитиметься з використанням статистичних даних. Цільові групи осіб для опитування чи наукові установи не залучатимуться для проведення відстеження результативності регуляторного акта.

Базове відстеження результативності регуляторного акта здійснюватиметься протягом одного року з дня набрання ним чинності.

Повторне відстеження результативності регуляторного акта проводитиметься не пізніше двох років із дня набрання ним чинності.

Періодичне відстеження результативності регуляторного акта здійснюватиметься один раз на кожні три роки, починаючи з дня закінчення заходів із повторного відстеження його результативності.

Інформування суб'єктів господарювання щодо основних положень регуляторного акта здійснюватиметься шляхом його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку України.

Голова Національного банку України

Андрій ПИШНИЙ

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до:08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

V/33-0008/111726

від 22.09.2023 21:10